

Eli Heimans

Eli Heimans (1861 – 1914) is naast Johan R. Thorbecke en Herman Brood, één van de meest legendarische geesten, die Zwolle heeft voortgebracht. Misschien zegt de naam van Eli Heimans u op dit moment nog niet zoveel, maar hij is naast Jac. P. Thijssse (van de bekende Verkade albums) één van de belangrijkste grondleggers van de Nederlandse Natuurbescherming en Natuureducatie. Zijn geestelijke erfenis is tot op de dag van vandaag nog springlevend. Hij heeft ons geleerd dat de levende natuur heel dichtbij is en dat het een kostbaar goed is, waar we zuinig op moeten zijn. Natuurmonumenten en het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) bouwen voort op juist zijn ideeën.

Geboren Zwollenaar

Nog minder bekend is dat Eli Heimans een geboren Zwollenaar is. Hij werd op 28 februari 1861 geboren te Zwolle. Hij groeide op in de Papestraat, tussen stenen en stadse drukte. Maar de Peperbus en de omgeving van Zwolle vormden de basis voor zijn grote kennis van de Nederlandse natuur. Hij volgde de lagere school en de HBS, maar maakte die laatste niet af omdat hij in de ververij van zijn vader moest meehelpen. In zijn spaarzame vrije tijd volgde Heimans de opleiding tot onderwijzer. In zijn jeugd verzamelde hij planten en dieren, gevonden op zijn natuurwandelingen. Bij het leren kennen van de planten werd hij geholpen door “Kruiden-Marie” uit Heino.

Het duo Heimans - Thijssse

Eli Heimans werkte nauw samen met zijn vriend Jac. P. Thijssse, die door de Verkade-albums en zijn langere actieve leven veel bekender is geworden. Maar Thijssse heeft veel aan Heimans te danken. Het duo Heimans en Thijssse is van grote betekenis geweest voor de natuurbescherming en de natuureducatie in Nederland. Het is de grote verdienste van Heimans en Thijssse dat zij het plezier dat zij zelf aan de natuur(studie) beleefden, wisten over te brengen op het grote publiek. Door hun optreden en geschriften legden beide onderwijzers begin 20e eeuw de basis voor de moderne natuurbeweging.

Natuurstudie voor het grote publiek

Heimans maakte carrière in het onderwijs in Amsterdam. Hij ontdekte de natuur vlak buiten de stad. Doordat hij een uitstekend waarnemer was en goed kon leren, groeide zijn kennis van planten en dieren snel. Daarnaast had hij ook belangstelling voor geologie. Heimans had kritiek op het traditioneel systematisch georiënteerde onderwijs in de natuur zoals dat tot dan toe werd gegeven, en pleitte ervoor om de kinderen mee naar buiten te nemen. Zijn ideeën schreef hij op in het boekje: De levende natuur, een handleiding bij het onderwijs in de kennis van planten en dieren op de lagere school, in het bijzonder voor de grote steden. Heimans schreef ook kinderboeken, en in 1889 verscheen van zijn hand het populaire jongensboek Willem Roda. Door dit boekje kwam hij in contact met Jac. P. Thijssse met wie hij zijn passie voor de natuur en zijn pedagogische inzichten deelde. Samen schreven ze de serie van vlinders, bloemen en vogels waarvan het eerste deel in 1894 verscheen. In 1886 richtten zij het tijdschrift De Levende Natuur op. In 1899 verscheen als volgende mijlpaal van hun samenwerking de eerste druk van de Heimans en Thijssse flora. Deze flora was vooral bedoeld voor beginners. Heimans nam in 1901 samen met een aantal anderen het initiatief tot de oprichting van de "Nederlandse Natuurhistorische Vereniging", later de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Tot zijn dood zette hij zich enthousiast voor deze vereniging in. Ook stond hij aan de wieg van de Nederlandse Mycologische Vereniging.

Oprichting van Natuurmonumenten

Toen in 1904 de gemeente Amsterdam van het Naardermeer een vuilstortplaats dreigde te maken, organiseerden Heimans en Thijsse het verzet hiertegen. Uiteindelijk besloot de gemeenteraad, mede op grond van de verwachte kosten, dit plan niet uit te voeren. Heimans en Thijsse namen nu het initiatief tot het oprichten van een vereniging die het gebied moest aankopen. De Vereniging Natuurmonumenten werd in 1905 in Artis opgericht.

Uit de schaduw van Thijsse

Heimans overleed in de zomer van 1914 op 53-jarige leeftijd plotseling aan een hartverlamming tijdens een geologische excursie in de Eifel. Thijsse was een veel langer leven gegund, waardoor hij tijd had om voort te borduren op de ideeën van Heimans. Het meest bekend zijn misschien wel de Verkade-albums. Door deze albums is Thijsse veel bekender dan Heimans. Thijsse heeft altijd aangegeven dat hij veel aan Eli Heimans te danken heeft.

Het is tijd om Eli Heimans uit de schaduw van zijn vriend Thijsse te halen. Eli Heimans is een Zwollenaar, één waar we trots op mogen zijn. Hij verdient al onze aandacht.